

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 80 0 P 100461 21 Rev
Banjaluka: 1.7.2021. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Tanja Bundalo, predsjednik vijeća, Senad Tica i Gorjana Popadić, član vijeća, u pravnoj stvari tužitelja d.d. S. S., koga zastupaju punomoćnici A.E., O.E. i V.E., advokati iz advokatske kancelarije E. iz S., protiv tuženog Z.Z.1 iz B., koga zastupa punomoćnik Z.Z.2., advokat iz S., radi isplate, vrijednost spora 63.283,39 KM, odlučujući o reviziji tužitelja izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Bijeljini broj 80 0 P 100461 20 Gž od 11.11.2020. godine, na sjednici održanoj 1.7.2021. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se usvaja, obe nižestepene presude preinačavaju i sudi tako što se obavezuje tuženi da isplati tužitelju iznos od 63.283,39 KM, sa zakonskom zateznom kamatom počev od 28.4.2015. godine do isplate.

Tuženi je dužan tužitelju na ime naknade troškova postupka isplatiti iznos od 5.405,38 KM, dok se preko tog iznosa zahtjev odbija.

Obrazloženje

Presudom Osnovnog suda u Bijeljini broj 80 0 P 100461 18 P od 4.9.2019. godine, odbijen je tužbeni zahtjev tužitelja kojim traži da se obaveže tuženi da mu isplati iznos od 63.283,39 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 28.4.2015. godine do isplate, u roku od 30 dana po pravosnažnosti presude.

Rješenjem prvostepenog suda broj 80 0 P 100461 18 P od 21.1.2021. godine o ispravci presude, ispravljena je izreka prvostepene presude tako što je odbijen tužbeni zahtjev tužitelja kojim traži da mu tuženi nadoknadi troškove postupka u iznosu od 6.105,64 KM, a sve u roku od 30 dana po pravosnažnosti presude pod prijetnjom mjera predviđenih Zakonom o izvršnom postupku.

Presudom Okružnog suda u Bijeljini broj 80 0 P 100461 20 Gž od 11.11.2020. godine, odbijena je žalba tužitelja i prvostepena presuda potvrđena.

Tužitelj revizijom pobija drugostepenu odluku zbog pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se pobijana odluka preinači i tužbeni zahtjev usvoji ili da se ukine i predmet vrati na ponovno suđenje. Tužitelj je istakao i zahtjev za naknadu troškova na ime sastava revizije u iznosu od 1.060,00 KM.

Tuženi u odgovoru predlaže da se revizija odbije, a tužitelj obaveže na naknadu troškova na ime sastava odgovora na reviziju u iznosu od 1.228,50 KM.

Revizija je osnovana.

Predmet spora je zahtjev tužitelja da mu tuženi isplati iznos od 63.283,39 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 28.4.2015. godine do isplate.

Tokom postupka pred prvostepenim sudom utvrđeno je, a što između stranaka i nije sporno:

da je presudom Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 P 087043 06 P od 16.8.2010. godine, pravosnažna sa 27.9.2013. godine, obavezan d.d. S.S. (tuženi u toj parnici) da Z. Z.1. (tužitelja u toj parnici) upiše kod Registra vrijednosnih papira Federacije Bosne i Hercegovine kao dioničara u dioničkom kapitalu d.d. S.S., sa procentom učešća od 0,22942 % u vrijednosti od 34.853,97 KM, koje obaveze se može osloboditi ukoliko mu isplati iznos od 34.853,97 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 13.10.2008. godine do isplate;

da je Z.Z.1., kao tražilac izvršenja, podnio 9.6.2014. godine prijedlog za izvršenje na temelju navedene izvršne sudske odluke, sa zahtjevom da se obaveže d.d. S.S., kao izvršenik, da mu isplati iznos od 34.853,97 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 13.10.2008. godine do isplate;

da je rješenjem Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 I 440960 14 I od 18.9.2014. godine, usvojen prijedlog za izvršenje i određeno izvršenje pljenidbom i prenosom novčanih sredstava sa računa izvršenika na račun tražioca izvršenja; da je rješenjem broj 65 0 I 440960 14 I od 17.4.2015. godine, sud odbio prigovor izvršenika i u cijelosti održao na snazi rješenje od 18.9.2014. godine;

da je tražiocu izvršenja, preko U.c.b. d.d. S., dana 29.4.2015. godine isplaćen ukupan iznos od 63.283,39 KM;

da je Kantonalni sud u Sarajevu rješenjem broj 65 0 I 440960 15 Gži od 12.7.2018. godine usvojio žalbu izvršenika i preinačio prvostepeno rješenje, tako što je stavio van snage rješenje prvostepenog suda broj 65 0 I 440960 14 I od 18.9.2014. godine, ukinuo sve provedene izvršne radnje i obustavio izvršni postupak;

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja, koje ne može biti predmet pobijanja i ocjenjivanja u ovom revizijskom postupku s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u odredbi člana 240. stav 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13-u daljem tekstu: ZPP-u), pozivom na odredbu člana 126. ZPP-u prvostepeni sud je odbio tužbeni zahtjev tužitelja cijeneći da nije dokazao „da je prestao osnov na osnovu kog je izvršena isplata, jer još uvijek postoji presuda Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 P 087043 06 P od 16.8.2010. godine“.

Drugostepeni sud odbija žalbu tužitelja i potvrđuje prvostepenu presudu.

U obrazloženju odluke, drugostepeni sud ukazuje da je nesporno da je tuženi izvršio otplatu dionica u vrijednosti od 34.853,97 KM i da tužitelj nije izvršio upis tuženog kao dioničara, te zaključuje da prenosom iznosa iz tužbenog zahtjeva sa zakonskim kamata „nije došlo do uvećanja imovine tuženog, a ni do umanjenja imovine tužitelja, jer je u suštini vraćen otplaćeni iznos dionica uvećan za sporedna potraživanja“.

Drugostepeni sud nalazi da je obaveza na isplatu iznosa od 34.853,97 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 13.10.2008. godine do isplate, sadržana u presudi Općinskog suda

u Sarajevu broj 65 0 P 087043 06 P od 16.8.2010. godine, *facultas alternativa*, ali je stava da to „ne utiče na drugačiju odluku suda“.

Stav je drugostepenog suda *facultas alternativa* ne može biti predmet izvršenja već to može biti samo osnovna obaveza, ali da ispunjenje bilo koje od te dvije obaveze gasi obavezu izvršenika. Sud ukazuje da tužitelj, kao izvršenik, nije od pravosnažnosti izvršne isprave izvršio osnovnu obavezu upisa tuženog kod Registra vrijednosnih papira Federacije Bosne i Hercegovine kao dioničara u dioničkom kapitalu d.d. S.S., sa procentom učešća od 0,22942 %, u vrijednosti od 34.853,97 KM, ali i da kod njega „ne postoji volja ni da izvrši fakultativnu obavezu“, mada je nesporno da je tuženi „izvršio otplatu dionica u vrijednosti od 34.853,97 KM“.

Stav je drugostepenog suda da, u konkretnom slučaju, ima mjesta primjeni odredbe člana 213. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, te „Službeni glasnik RS“, broj 17/93 do 74/04 -u daljem tekstu: ZOO-a), jer je tužitelj prinudnom isplatom iznosa od 63.283,39 KM „ispunio moralnu obavezu“, pa nema pravo da traži vraćanje tog iznosa.

Drugostepena odluka nije zakonita.

Pravilno je pravno shvatanje drugostepenog suda da dio presude Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 P 087043 06 P od 16.8.2010. godine, kojim je određeno da se tuženi može osloboditi osnovne obaveze (upisa tužitelja kao dioničara) isplatom iznosa od 34.853,97 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 13.10.2008. godine do isplate, ima značaj *facultas alternativa*.

Alternativno ovlaštenje je moguće u parnicama kod kojih predmet spora nije novčani iznos.

Procesna *facultas alternativa* jeste ovlaštenje tuženika, zasnovano na izjavi tužitelja, da se isplatom određenog novčanog iznosa može osloboditi utužene obaveze. Alternativno ovlaštenje oslobađanja tuženika od obaveze nije tužbeni zahtjev, već građanskopravna ponuda koju sud unosi u izreku presude kojom usvaja kondemnatorni tužbeni zahtjev.

Ono što je važno kod *facultas alternativa* jeste da novčani iznos iz ponude ne može biti predmet prinudnog izvršenja već je samo osnovna obaveza, što znači da izvršenik može ovlaštenje da umjesto osnovne obaveze ispuni obavezu plaćanjem novčanog iznosa, ostvarivati sve dok se tražilac izvršenja ne namiri u cijelosti sa potraživanjem.

Shodno navedenom tuženi je, kao tražilac izvršenja, mogao u postupku prinudnog izvršenja tražiti samo ispunjenje osnovne obaveze izvršenika koja se odnosi na njegov upis kao dioničara u Registru vrijednosnih papira, ali ne i prinudnu naplatu novčanog iznosa iz građanskopravne ponude (*facultas alternativa*). Obaveza da se izvrši upis u Registar vrijednosnih papira predstavlja izvršenje radi ostvarivanja potraživanja i radnju koju može obaviti samo izvršenik, pa ukoliko to ne učini u paricionom roku sud u izvršnom postupku ima mogućnost izricanja novčane kazne sve do ispunjenja obaveze.

Odredba člana 213. ZOO-a propisuje: „Ne može se tražiti ono što je dato ili učinjeno na ime izvršenja neke prirodne obaveze ili neke moralne ili društvene dužnosti“.

Prirodna obaveza podrazumijeva obavezu koja postoji, ali nije utuživa jer se ne može ostvariti prinudnim putem. Povjerilac takve obaveze ne uživa pravnu zaštitu, ali ako je dužnik ispuni on nije ispunio nešto što ne postoji već postojeći dug, pa povjerilac nije stekao nešto bez pravne osnove i dužnik u tom slučaju nema pravo na tužbu.

Pod moralnom obavezom smatra se obaveza koja proističe iz shvaćanja o dobru i zlu u porodici i društvu, a očituje se u takvim postupcima osoba koji se u određenoj društvenoj sredini smatraju poštenim, savjesnim i pravednim. Dakle, pod moralnom obavezom se podrazumijeva obaveza koja proizilazi iz okolnosti koje čine ljudska solidarnost, pravila o životu, radu i ponašanju u zajednici, a koje još nisu prešle u sferu pravne obaveze.

Iz svega navedenog slijedi da revizija osnovano ukazuje da nije bilo mjesta primjeni odredbe člana 213. ZOO-a.

Stavljanjem van snage rješenja o izvršenju broj 65 0 I 440960 14 I od 18.9.2014. godine i obustavljanjem izvršnog postupka, bez obzira što izvršna isprava i dalje postoji, otpao je osnov po kome je utuženi iznos od 63.283,39 KM prešao u imovinu tuženog i dužan je da ga vrati jer se za taj iznos neosnovano obogatio (član 210. ZOO-a).

S obzirom da je pobijana odluka preinačena ovaj sud je dužan da, u smislu odredbe člana 397. stav 2. ZPP-u, odluči o troškovima cjelokupnog postupka.

Tužitelj je u završnoj riječi na glavnom ročištu pred prvostepenim sudom održanom 4.9.2019. godine opredjelio troškove postupka, tako što je tražio troškove na ime sastava tužbe u iznosu od 1.038,96 KM i troškove u iznosima od po 1.038,96 KM na ime pristupa na dva ročišta, troškove prevoza na relaciji S.-B. i nazad u iznosima od po 305,00 KM radi pristupa na dva ročišta, te troškove takse na tužbu i presudu. Pored ovih troškova tužitelj je postavio zahtjev i za naknadu troškova na ime sastava žalbe u iznosu od 1.228,50 KM i na ime sastava revizije u iznosu od 1.060,00 KM.

Tužitelj je u tužbi označio vrijednost spora u iznosu od 63.283,39 KM, što znači da osnovna naknada po članu 2. tarifni broj 2. Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata („Službeni glasnik RS“, broj 68/05-u daljem tekstu: AT) iznosi 350 bodova (vrijednost spora od 50.001,00 KM do 100.000,00 KM). Vrijednost boda je 2,00 KM (član 14. stav 2. AT).

Sud o troškovima postupka odlučuje na opredjeljeni zahtjev stranke, bez raspravljanja (član 396 stav 1. i 2. ZPP-u).

Tužitelj je opredjelio troškove za preduzete radnje, sud je zahtjev djelimično usvojio za iznos od 5.405,38 KM (3 x po 1.038,96 KM + sastav žalbe u iznosu od 1.228,50 KM + sastav revizije u iznosu od 1.060,00 KM), a preko tog iznosa zahtjev je odbijen.

Sud tužitelju nije priznao troškove na ime takse na tužbu i presudu jer u spisu nema dokaza da je taksa plaćena i da je predstavljala stvarni trošak.

Tužitelju nisu priznati ni troškovi na ime prevoza na relaciji S.-B.-S. u iznosima od po 305,00 KM, jer se ne radi o troškovima neophodnim za vođenje parnice.

Na Panelu za ujednačavanje sudske prakse iz građanske oblasti održanom 30.1.2014. godine, usvojeno je usaglašeno pravno shvatanje da putni troškovi advokata čije je sjedište izvan sjedišta suda pred kojim se vodila parnica (punomoćnik tužitelja ima sjedište kancelarije u S.) priznaju do visine troškova koje bi stranka imala da ju je zastupao advokat čije je sjedište u mjestu suda.

Iznimno, ovi troškovi se mogu dosuditi ako su oni, imajući u vidu sve okolnosti slučaja, bili opravdani sa stajališta odredbe člana 387. stav 1. ZPP-u (složenost predmeta, specijalizacija advokata za određenu vrstu sporova, nedostatak advokata u sjedištu suda ili objektivna nemogućnost njihovog angažovanja i sl.). Tužitelj nije dokazao postojanje okolnosti koje su ga opredjelile da angažuje advokata van sjedišta suda, osim činjenice da je sjedište tužitelja, kao pravnog lica, u S.

Sudovi imaju diskrecijsko pravo da zahtjev za naknadu troškova postupka odbiju, ako utvrde da u konkretnom slučaju određeni troškovi nisu bili neophodni radi vođenja parnice.

Temeljem odredbe člana 250. stav 1. ZPP-u, odlučeno je kao u izreci.

Predsjednik vijeća
Tanja Bundalo

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Aćić